

Lanza del Vasto 1901-ben született Sziciliában; családja a középkorban telepedett meg a szigeten; egyik őse trubadúr volt. „Költő, hőlcse, zenész, szobrász egyszemélyben; alakja is, élete és írásai is az olasz reneszánsz alakjait idézik — irták róla. — Humanista, abban az értelemben, ahogyan három századdal ezelőtt használták e szót: semmiféle tudomány, semmiféle művészet nem idegen tőle. Bejárta zarándokként, jórészt gyalog, a világot, s ahol csak megfordult, minden országban életszabályokat igyekezett elsajátítani; együtt élt a Gangesz partján hindu remetékkel, több hónapon át lakott Gandhinál, járt Jeruzsálemban, az Athosz hegyen, s hosszabb-rövidebb ideig Európa legtöbb fővárosában is időzött.”

Indiában 1936-ban tett zarándokutat, erről számol be *Le pèlerinage aux sources* (Zarándoklás a forrásokhoz) című könyve; 1943-ban jelent meg. Hazatérve Gandhi szellemében keresztény közösséget alapított; ma egyik neves képviselője és írója a háború- és erőszak-ellenes *Action non-violente* mozgalomnak, melyre a 13. szkémában a Zsinat is célzást tett: „Az Egyháznak lehetetlen nem dicsérmie azokat, akik jogaik védelmében lemondva az erőszakos eszközökről, a védekezésnek csak olyan eszközeivel élnek, melyek mindenkinek, még a leggyengébbeknek is rendelkezésére állnak, s melyek az élet megbecsülésén és az igazság erejébe vetett hiten alapszanak.” Az utolsó ülészak idején Rómában, a *Maria dell'Anima* utcában egyébként *Non-violence* kiállítását is rendeztek; itt a látogatók többnyire Lanza del Vasto szikár alakjával is találkozhattak.

Szemelvényünk a *Pèlerinage aux sources* negyedik, „Vardha, vagy három hónap Gandhinál” című részéből való: igazolja, hogy az arche-i közösség alapítója egyben „nagyserű prózáiró is”, ahogyan irodalomtörténetében *Gonzague de Truc* írja róla. (r. gy.)

Rama-Krisna egyszer így mesélte el egy aszkéta fölsülését:

— Ez az aszkéta híres volt szigorú életmódjáról. Egy napon Shiva szobra elé járult és eképpen fohászokodott hozzá: „Uram, nincs amit meg ne tennék irántad való hódolatomban. Mérj rám akármilyen próbát, és látni fogod, hogy igazat mondok.” Így, ilyen kihívóan imádkozott.

Akkor a szobor megéledt, és bronz ajka a következő igéket ejtette: „Fogj egy edényt, töltsd színig olajjal. Tedd a fejedre. Indulj el. Vonulj a piacra, menj végig a városon, utcáról utcára. aztán jöjj vissza. De egyetlen csöppjét el ne hullasd!”

Az aszkéta megtöltötte az edényt, fejére tette és elindult, karjával egyensúlyozva, s léptenkint ismételve magában: Egyetlen csöppje se menjon veszendőbe! Éppen piacnap volt. Átvágott a tömegben, bejárta utcáról utcára a várost. Egyetlen csöpp olajat sem hullajtott el. Elégedetten tette le az edényt a szobor előtt; biztos volt benne, hogy kiérdemelte az isten kegyelmét.

Győzelmére tanúul hívta a szobrot; de a bronz szobor csak bronz maradt. Ő meg imádkozott, kiáltozott, fohászokodott, anélkül, hogy választ kapott volna. A szobor megvetőleg mosolygott. Az aszkéta meg-rökönnyödve töprengett, vajon becsapta-e az isten.

Shiva a következő napokban sem törte meg hallgatását. Olyannyira, hogy az aszkéta, miután hiába kísérletezett a legkülönbébb módzatokkal, végülis kétségbeesett. Fejét két térde közé hajtva keserve-

sen sirt és könnyei közt egyre azt hajtogatta, hogy „nem, egyetlen csöpp nem sok, de még annyit se hullattam el”.

Erre a szobor végre életre kelt, de csak azért, hogy kitörő haraggal így szóljon: „Bánom is én az olajodat, ostoba! Mit érdekelne engem, istent, a te csupor olajad? De míg a fejedem cipelted ezt az olajat, mondd csak, te ostoba, ugyan hányszor gondoltál rám?”

Az askéta nem tudott mit felelni, mert be kellett vallania magának: egész idő alatt csak az olajra gondolt, meg a csöppre, melynek nem szabad elhullania.

Shiva azt mondta neki: „Inkább öntötted volna ki az egész csuprot, de legalább egyetlen egyszer gondoltál volna rám, amíg cipelted. Úgy bizony, barátom, jobb lenne, ha letennél híres sanyargatásaidról, melyek nevezetes askétává tesznek, viszont szeretnéd istenedet, ha csak egy kicsit, ha csak titokban is.”

Ilyesféle balszerencse várt rám is a nagpuri úton, kárbaveszett fáradozással.

Nagypénteken indultam el Vardhából Nagpurba, hogy részt vehessek ott a Feltámadás miséjén.

Vardha negyvennyolc mérföldnyire van Nagpur városától.* Elhatároztam, hogy — mint a bűnbánatnak ezen a legfőbb napján illik — az utat egy nap alatt, gyalog, étlen-szomjan fogom megtenni.

Egész nagybőjtben erre a kirándulásra készültem, buzgón és lázasan; s abban a meggyőződésben, hogy valami meglepő dologgal találkozom majd az úton, azzal a meglepő eseménnyel, amit esztendőkön át reméltem, kívántam, vártam, esztendőkön át kerestem minden úton.

Elindultam, hát, valamivel hajnal előtt, fürdöm után örömtől remegve a hús levegőn, egyik lábamról a másikra ugrándozva, könnyű szívvel és könnyű máhával. Belegöngyölve abba a keskeny kis szőnyegbe, mely úton-útfélen ágyamul szolgál, egyebet sem vittem magammal, mint egy váltás ruhát meg egy új fejkendőt. A fák zöld tollazata fehér tollbokrétákat rejtett, melyeknek illatától körös-körül csak úgy tágult a levegő. Újjongtam, mert útrakelni mindig annyi, mint egy kicsit újjászületni. Hanem aztán észretértem és szántam-bántam oktanom lendületemet: a komoly vezeklés napjának aligha szabad így kezdődnie!

Pár mérföldnyit tehát komoly gondolatokba mélyedve haladtam.

Mire a folyópartra értem, a víz fölött már a reggel ragyogott. A fekete sziklatáblák lépcsőfokain úgy ereszkedett le, mint egy vágató elefántcsorda. Túloldalt kezdődött a dzsungel.

Átfutottam a hídon. Az út homályba torkolt. Jöttömre sokszínű madárfelhő rebbent föl és tűnt el csivogva az ágak és liánok mennyezetében. Természetesen velük együtt röppentek el az Úr sebei és a kezét-lábát átverő szögek is. Erre akkor eszméltem rá, amikor nagy integetve egy csepűragó-család vágott át az úton: majmok, fekete álarcban, rojtos szürke selyemkabátban. Suhogó, hullámozó farkuk hosszan nyúlik utánuk. Hogy sajnálom, hogy megzavartam a tanácskozásukat! A fatörzsek mögé bújnak, onnét packáznak velem; csúfolódnak, s ez határozottan mulattat, aggódó, vén képük, komolyságuk és nyüzsgő ugrándozásuk-trágárkodásuk ellenére is. Az erdőből kiérve, kicsinyeiket is láttam: ott játszottak, táncoltak, láthatatlan kis ágacsákra függeszkedve. Rózsás nyersgyapjú színű

* Vagyis majdnem 77 kilométerre (egy angol mérföld 1600 méter)

a ruhájuk. Azokra a szöke rovarokra emlékeztetnek, melyek mozgó fűtőkben rajzanak a napsugarakban; s ahogy tovább mentem, azt gondoltam: „Ilyen majom vagyok jómagam is: gondolatom minduntalan megszökik és utána veti magát mindennek, amit lát.” Körülbelül abban az órában jártunk, amikor az Emberfia elesik a keresztúton; s én, a zarándok, majmok mókáin bámészkodtam.

Csuklómon olvasómmal, így vágtam neki a nap derekának. Leplemet fölhúztam a lábamon; meztelen felsőtesttel, hajadonfótt gyalogoltam a napsütésben. A koplalást nem éreztem. A sebes járás elnémitotta zsi-gereimet.

Szomjúságom elfeledtette éhemet, lábizmaim feszültsége szomjamat, lábam szagztatása fáradtságomat, és gondolataim lompossága imádságom fonalát. Nyelvem fulladásig megvastagodott a számban. Megnedvesítettem kendőmet egy mocsárban és homlokomra, vállamra vettem. Ujjammal a fületem is megnedvesítettem. A metsző fény falta a síkságot, szúrta a szememet, marta az arcomat. Körülöttem mintha minden acélos komorsággal villogott volna. A töltésen lángoltak a fák; koronájuk egyik fele lomb, másik csupa körömformájú, kardvirágszínű virág.

Azon kaptam magamat, de most már segíteni se bírtam rajta, hogy semmi mással nem törődöm, mint az útjelző kövekkel, meg annak számításával, hány mérföldet tettem meg eddig, és hányat kell még megtennem.

A harmincadik mérföld táján sekélyvizű, sárga patak mellett vitt el az út. Letértem a vízhez. Belefeleküdtem, hol a hűsebb, hol a langyosabb áramlatba. Kegyetlen és sóvár lassúsággal duzzasztottam fel a víz szintjét, míg összetapadt ajkamig nem ért. Ide-oda forogtam a patakban, de a bensőmben égő tüzet nem tudtam csillapítani.

Mikor fölálltam, megpillantottam arcomat a sárga víz tükreében: szerzetes-módon kopaszra borotvált koponyámat, ezt a nap-aranyozta csontprizmát, ahogy fakón csillog a homlok függőleges éleinél. „Álszent! — kiáltottam képmásomnak —, kit akarsz rászedni, képmutató?”

És mentem tovább. Lábam, melyet a fürdő fölpuhított, egyetlen izzó seb lett. Helyenkint fölolvadt a kátrányos út.

Szememet a földre szögeztem, semmire nem gondoltam többé, és sebesen szedtem a talpamat vagy tíz mérföldön át. Aztán egy forró, poros szélroham egyszerre szinte fölütötte a fejemet. Már-már azt hittem, káprázat ejtett rabul: ég, föld, minden fekete volt előttem. De nem képzelődtem: a látóhatár úgy füstölgött, mint egy katlan mélye. Ami kékség a mennybolton maradt, azt is rohamosan elfődték a rohanó felhőgörgetegek.

Besötétedett. A falvak szélén csikorogva ütődtek a vödörök a kútvákhöz, s ettől a hangtól csontom velejéig megborzongtam. És még jobban siettem.

Lódobogást hallottam a hátam mögött; egyszerre megtorpant mellettem, balkéz felől. Könnyű bricska volt, rajta két ember; az egyik a gyöplőt tartotta, a másik felém kiáltott és intett, hogy szálljak föl. Fejcsóválással jeleztem, hogy nem. A férfi leugrott, hozzám futott, izgatott hadonászással, sürgető szavakkal mutatott a fenyegető égre. Udvariasan köszönetet mondtam és újból elhárítottam a hívását. Erre visszaugrott a bakra, és az ostorsuhintásra a ló megiramodott. Utána hirtelen leszállt az éj. Ostorcsattanás hallatszott a magasságban, az égbolt sziklás lejtőin végiggörgött a mennydörgés szekere.

„Ha esik, hát essék — gondoltam —, annyi baj legyen!” S a szomjúság poklában ziháltam s most hirtelen egész testem az ég felé üvöltött: „Folyj hát, nyílj meg, szakadj le !” De mindennek semmi, de semmi köze nem volt az Úr Jézushoz.

Elmaradt a negyvenedik mérföldkő is.

„Tíz után érek Nagpurba — gondoltam. — Ilyen későn nem kopogtathatok be barátaimhoz, hiszen alig-alig ismerem őket. De majd csak találok valamilyen ereszt a városban, valami fedett csarnokot vagy pályaudvart, ahol meghúzhatom magam éjszakára az eső elől.” De ezeknek a számíthatásoknak se volt semmi közük az Úr Jézushoz.

A rám szakadt éjben se az út, se a táj nem hunyt ki egyetlen pillanatra sem. A dolgokat mindúntalan kirángatta a homályból a villámok lobbanása, úgyhogy hol fakón derengtek, hol sápadt, viaszos színt öltöttek, hol mintegy nyüzöttan rémlettek föl, elemi színük nyersségében.

A tér zacskóit erek helyett villámok szövedékével átszótt hártványk burkolták. A fortyogó medencében hét jól megkülönböztethető vihar kergette egymást. Tompán, harsogva, recsegve, vonyítva egyik dörrenés a másikat érte. Szívemben, tenyeremben, sarkamban éreztem a villamos kisüléseket

Két szélroham után úgy telepedett rám a visszatorlott levegő, mint egy meleg állat.

Aztán hirtelen, minden különösebb ok nélkül, az út mentén két óriási mangófa, mintha megőrült volna, ágaival kétségbeesetten csapkodni kezdett. Ugyanakkor hátam mögül mintha futás és zuhogás zaja hallatszának: fakó forgatagokban jött az eső. És mégis a sarkamban volt. Egy szempillantás alatt pofonverték, megvesszőztek, vállamnál fogva áthajítottak az árkon; s egyszerre csak ott feküdtem egy szántóföldön a sárban.

Fejemre és hátamra húztam a szőnyegemet. Mindent amit csak ért, vadul aprított a jég; cserepei pattogtak a köveken. Magam alá húztam a lábomat; amúgyis vérzett már.

Két kézzel tetőmbé kapaszkodva, orrommal a földön, beletapadtam a sárba; elég szívós agyag volt, megóvott tőle, hogy a vihar elsodorjon, akár egy tengeren. A szél neki-nekicsapott szemközt a két mangófának, hatalmas ágakat tört le róluk; az ágak, óriási pókokként, nyurga lábukon ugrolva, felém tartottak, aztán hirtelen kitértek és eltűntek, elsöpörte őket az orkán, mint holmi szalmaszálat.

Én pedig reménykedtem: „Lám, tépi-marja magát a világ; most majd bizonyára megjelenik valami.”

Fogam vacogni kezdett, rohamokban rázott a borzongás, görcsök hagsogattak, mintha fára zögezték volna.

Mikor azt kiáltotta: „Uram, Uram, miért hagytál el engem?” — akkor már nagyon közel volt a szabaduláshoz.

De én egyebet sem láttam, csak a dolgoknak ezt a nagy haragját.

Egy vagy két óra múltán a szél fölhagyott az üvöltéssel. Hullámos függönyökben ömlött az eső. Sántikálva újból útnak eredtem. Legyőztek. Fölmértem vereségem nagyságát: nem jelent meg semmi, és nem is fog megjelenni semmi. Közönséges igás állat vagyok, és nem látom a kezét, amely rám sújt. Ez a derekam körül lógó mocskos rongy: ez vagyok én. Ez a sár, melyben tocsogok: ez vagyok én.

Remegő kis fényt vettem észre. Árkon-bokron át arrafelé igyekeztem. Megálltam a ház ajtajában. Négy vagy öt sovány, fekete embert lát-

tam odabent, alig bírtam kivenni őket a gyér lámpavilágnál. Egy szót se szóltam. Ők se. Behívtak, megszárogattak, a szoba közepén rőzsetüzet gyújtottak. Aztán gypjútakaróba burkoltak és lefektettek egy ágyra, illetve egy keretre vont hálóra. Ütemesen paskoltak és rám ültek. Aztán megkérdezték, jobban vagyok-e. Intettem, hogy igen. Étel és italt kínáltak. Intettem, hogy nem kérek. Akkor magamra hagytak és lefeküdtek, ki itt, ki ott. Zsibongó lázban töltöttem az éjjelt. Hiábavaló láz, gondoltam szomorúan. Az udvarban kőválygó bivalyokat verte a zápor; időnkint megpróbáltak betörni a házba, s majd hogy ki nem döntötték közben az ajtófélfát. Házigazdám ilyenkor fölkeltek, botot ragadtak és nagy kiáltozással kergették el őket.

Reggel tejjel kínáltak és némi étellel, de elutasítottam: a húsvéti nagymise utáni böjtölőm kellett. De szombattól fogva megengedtem magamnak, hogy igyam. Vízet kértem, s egyik kancsót a másik után öntöttem a számba, úgyhogy vendéglátóim egészen elképedtek. Úgy öntöttem számba a vizet, mintha köre önteném, s egyáltalán nem éreztem közben a szomjúság csillapításának örömét. Úgy folyt testembe a víz, akár egy ürbe.

Frissen, fényesen ragyogott a nap a letarolt, pocsolókkal lyuggatott síkság fölött. A megtépett lombok közt énekeltek a madarak. Az utakat letépett ágak lepték, és rengeteg zöld mangó.

Holi ünnepe volt, hindu karneválféle, mikor vidáman hemperegnek az emberek a sárban. Ahogy egy falun áthaladtam, nagy csapat gyerek sereglett körém. Göröngyökkel dobáltak meg; szemem, szám, nyakam tele lett földdel. Mindegy, gondoltam, hiszen nem történt semmi.

A nap hátralévő részét barátaimnál töltöttem, egyedül a szobámban; a kőpadlón feküdtem és ittam, ittam; úgy ittam a vizet, mintha maga az élet volna. Olyan voltam, mint a lábadozó, aki lassan visszatér az életbe, de semmi örömét sem leli benne.

Másnap a nagymise villanykörték apoteózisa volt, művirágok és viasz Szűzmáriák közt. Az angol hölgyek fölvtették suhogó selyemruhájukat, el-lepték a széksorokat, súgdolódtak. A hindu férfiak fehér vagy barna nadrágba bújtak és trópusi sisakot tartottak a kezükben. A plébános, kecskeszakállas olasz pap, pokoli kiejtéssel a pokolról prédikált, illetve szónokolt... *Agnus* után egy kellemetlenül éles hangú énekesnő sikoltzott.

Én pedig egy oszlopnak támaszkodva sírtam: sírtam az örömtől. Mert szívem forrásában most ott ragyogott az a fény, melyről utam során lépésről lépésre mindinkább lemondtam.

Szegedi Gergely fordítása

Igaz az, hogy: „spiritus ubi vult spirat”; sohasem tudjuk kierőszakolni a Lélek kegyelmi csodáját. Remélünk kell, várunk kell, könyörögnünk kell érte. Sohasem szabad azonban az ilyen reményből ürügyet teremtenünk arra, hogy misztikus letargiába süllyedjünk és abbahagyjuk a személyes erőfeszítést. Magunknak kell cselekvéshez látnunk, és csak ekkor várhatjuk joggal, hogy Isten velünk együtt cselekedjék.

Peter Wust